

Zittenblijven in vraag gesteld: een genuanceerde en kritische analyse

Samenvatting

Naar aanleiding van het OBPWO-rapport “Zittenblijven in vraag gesteld. Een verkennende studie naar nieuwe praktijken voor Vlaanderen vanuit internationaal perspectief” presenteren we in dit verslag een kritische en genuanceerde analyse van de bevindingen en aanbevelingen van het OBPWO-rapport. Op dit ogenblik wordt her en der in Vlaanderen promotie gemaakt in de scholen voor de visie en aanbevelingen uit het rapport (bijv. in het project “Samen tot aan de meet”). We hopen dat dit verslag ertoe kan bijdragen alle betrokkenen uit het onderwijs een vollediger en meer genuanceerd beeld te geven van de problematiek van zittenblijven.

Volgens de auteurs van het rapport heeft wetenschappelijk onderzoek aangetoond dat zittenblijven in hoofdzaak negatieve effecten heeft op de schoolprestaties, op het psychosociaal functioneren, en op de verdere schoolloopbaan van de zittenblijvers. Deze bevindingen zijn het resultaat van studies waarin zittenblijvers vergeleken worden met leeftijdsgenoten die wel overgingen, alsook met klasgenoten die niet bleven zitten en dus jonger zijn. Cruciaal voor dergelijke vergelijkingen is dat de effecten tussen groepen niet kunnen worden toegeschreven aan vooraf bestaande verschillen die de schoolprestaties of psychosociale ontwikkeling kunnen beïnvloeden. Als zittenblijvers vooraf al zwakker waren dan leerlingen uit de vergelijkingsgroep, dan zijn de geobserveerde negatieve effecten daarvan het gevolg en niet van het zittenblijven op zich. Uit enkele toonaangevende internationale meta-analyses blijkt dat naarmate de kwaliteit van de studie beter is, de effecten niet negatief zijn. In de meest recente meta-analyse (Allen et al., 2009) luidt de conclusie: *“Results challenge the widely held view that retention has a negative impact on achievement”*. Deze belangrijke conclusie uit het recente onderzoek blijft eenvoudigweg onvermeld in het OBPWO-rapport. Uit onze analyse concluderen we dat een voorlopige voorzichtige conclusie moet luiden dat zittenblijven globaal gezien geen negatieve effecten heeft omdat de betere studies door de band geen negatieve effecten laten zien, en vooral ook omdat er goede gronden zijn om aan te nemen dat zelfs in deze betere studies er nog altijd sprake is van selectie-bias die in het nadeel werkt van de groep zittenblijvers. Wat ook onvermeld blijft in het OBPWO-rapport is dat de alternatieve praktijk om kinderen ongeacht hun schoolresultaten te laten overgaan, in de internationale literatuur ook beschouwd wordt als een slechte praktijk. Wat volgens velen wel een verstandige maatregel is, is het kind te laten dubbelen mits aangepaste remediërende maatregelen.

Het rapport pretendeert tevens de achterliggende visie van leerkrachten bloot te leggen, maar door de eenzijdige ideologische stellingnamen, zegt de analyse van de auteurs meer over hun eigen opvattingen dan over die van de leerkrachten en directies. De meeste adviezen voorgesteld in het OBPWO-rapport zullen niet bijdragen aan het wegwerken van leerachterstanden, of zullen zelfs averechtse effecten hebben. Vooral het radicaal afschaffen van het zittenblijven, maar ook het inzetten op individuele leertrajecten voor elke leerling, zoals voorgesteld in het rapport, zijn maatregelen waarvan met rede verwacht kan worden dat ze sterk negatieve effecten zullen hebben op het presteren van alle leerlingen. Wel is het zinvol om samen met leerkrachten en directies op zoek te gaan naar preventieve maatregelen, naar factoren die bepalen wanneer zittenblijven zinvol kan zijn en wanneer niet, en naar maatregelen die het zittenblijven aanvullen en daardoor effectiever maken. Op deze manier kan het percentage zittenblijvers wellicht worden teruggedrongen.

Alle wetenschappelijke studies in acht genomen is met de huidige stand van zaken de correcte conclusie dat zittenblijven voor sommige leerlingen de beste oplossing is.

Prof. Dr. Wim Van den Broeck
Vakgroep Klinische en Levensloopspsychologie
Vrije Universiteit Brussel